Peygamber'in Nazlı Gülü

HAFSA BİNT ÖMER

Radîyallahu Anhâ

إِنَّهَا صَوَّامَةٌ، قَوَّامَةٌ،
وَهِيَ زَوْجَتُكَ فِي الْجَنَّةِ

Cebrail, Efendimiz'e (sas) şöyle dedi:
"Hafsa, çok oruç tutan ve namaz kılan bir hanımdır ve cennette de senin eşindir."

(Nesâi, *Talak*, 76)

"Resûlullah (sas) yatağına girince sağ elini yanağının altına koyar, sonra üç defa: 'Allah'ım! Kullarını haşredeceğin gün, beni azabından koru!' derdi. "

Hafsa bint Ömer (r.anhâ)

(Müslim, *Müsâfirîn*, 88)

Adı	Hafsa bint Ömer
Anlamı	Sırtlanın dişisi, toplama ve biriktirme
Künyesi	Ümmü'l-Mü'minin/*Mü'minlerin annesi*
Lakabı	Binti Ebîha/*Babasının kızı*
Baba Adı	Ömer b. Hattab
Anne Adı	Zeynep bint Maz'ûn
Kabilesi	Adiyyoğulları/Mekke
Doğum Yeri	Mekke
Doğum Yılı	N. Öncesi , 6/ Miladî, 604
İslam'a Girişi	Nübüvvetin 6. yılı
Sohbet Süresi	17 yıl
Rivayeti	60
Eşi/Eşleri	Huneys b. Huzâfe es-Sehmi, Muhammed b. Abdullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)
Vefat Yeri	Baki Kabristanlığı/Medine
Vefat Yılı	Hicrî, 45/Miladî, 665
Vefat Yaşı	64

Peygamber'in Nazlı Gülü
HAFSA BİNT ÖMER
(Radîyallahu Anhâ)

Rabbü'l-Âlemin olan Allah'a (cc) sonsuz hamdler olsun.

Bizi insan olarak yaratan, varlığından haberdar eden Rabbimize sonsuz hamdler olsun.

Bizi karanlıklardan aydınlıklara kavuşturmak için peygamberler gönderen Rabbimize sonsuz hamdler olsun.

O peygamberlerin hepsine Hz. Âdem'den Hz. İsa'ya tüm İslâm'ın peygamberlerine selam olsun.

O peygamberlik silsilesinin son mührü ve o kutlu silsilenin son halkası olan Efendimiz'e (sas) salât ve selam olsun.

Efendimiz'in (sas) mübarek ellerinde yetişen tüm ashâb-ı kirâm efendilerimize selam olsun.

O'nun (sas) nurlu hanesine girip, Peygamber'e hanım, bize anne olan tüm annelerimize, adları Hatice, Aişe, Ümmü Seleme, Sevde, Zeynep, Cüveyriye, Mariye, Safiyye ve diğerlerine binlerce selam olsun.

Bugün hayat defterinin sayfalarını aralayacağımız, Hz. Hafsa annemize de selam olsun.

82 İl 82 Sahâbî projesi, Mevlâ'ya hamd olsun 36. durağına erişti. Isparta'nın nasibi, Hücre-i Saâdet'ten bir annemiz oldu.

Isparta gül şehridir, güllerin şehridir; öyleyse bu ilimizde Asr-ı Saâdet'in güllerinden biri anlatılmalıydı. Konya'da Hz. Ömer demiştik, burada da hemen yanı başında da kızı Hz. Hafsa diyelim ki gül şehrinde, Asr-ı Saâdet'in gül kokan bir annemizin üzerinden 14 asır sonra olsa bile o güzel iman kokusunu buralardan duyabilelim. Allah (cc) hakkını verenlerden etsin bizleri...

Babasının Kızı

Hz. Hafsa annemizin hicrî olarak 64 yıllık hayatını şöyle bir cümlede özetlesek ne diyebiliriz biliyor musunuz? Bizim ne diyeceğimiz bir tarafa, onu çok iyi tanıyan birinden bu cümleyi almamız daha isabetli olacaktır? Kimden alacağız? 8 yıl aynı haneyi paylaştıkları Hz. Aişe annemizden bu cümleyi alacağız. Aişe annemiz onun hakkında diyor ki: *"Binti Ebîha/ Babasının kızı"* [1] Bu ifadeyi bir yerlerden hatırladınız değil mi? Aynı ifadeyi biz daha çok Efendimiz'in (cc) biricik kızı, can parçası Hz. Fatıma için çok duymuştuk... [2] Ona da çokları böyle demişti. Şimdi aynı ifadeyi Hz. Aişe annemizin dilinden Hz. Hafsa için duyuyoruz.

Bu ifade belki bize bir anda sıradan bir ifadeymiş gibi gelebilir; ama öyle değildir. Doğrudur her kızın bir babası ve annesi vardır. Ama bazı kızlar ya da erkekler tam babalarının oğlu ya da kızıdır. Nasıl? Onlar öyle bir kamet/duruş ortaya koyarlar ki babalarının veya annelerinin yükselttikleri çıtayı yere düşürmezler; sadece şerefleri o babanın kızı ya da o annenin kızı olarak kalmaz; o şerefe kendileri de şeref eklerler ve böylece tam babasının kızı ya da tam annesinin kızı olurlar. Bizim çocuklarımız da bazen güzel işler yaptıklarında biz ne deriz? 'İşte tam babasının kızı, babasının oğlu ne olacak!' deriz. Yanlış ve kötü işler yaptıklarında ise 'ne olacak dayısına çekmiş, teyzesine çekmiş, amcası ortada, halası belli' gibi laflar eder, yanlışlığı başkalarına fatura ederiz.

[1] Tirmizî, *Savm*, 35; Şâmî, *Sübülü'l-Hüdâ*, XI, 208; Kandehlevî, *Hayatü's-Sahâbe*, II, 536.
[2] İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 220; Zehebî, *Tarih*, s.216; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, VI, 18; Kastallânî, *el-Mevâhibü'l-Ledüniyye*, I, 62.

Gerçi Hz. Hafsa annemizi bu bağlardan hangisine benzetseydik yine onun değerinden hiçbir şey düşmeyecek, bilakis değerine değer eklenecekti.

O Zeyneb bint Maz'ûn[3] gibi bir annenin kızı... Hz. Hafsa 'annesinin kızı' diye isimlendirilseydi, ilk Müslümanlardan biri olan Hz. Zeyneb'den dolayı yine büyük bir şeref kazanırdı.

Ya onu dayısına ve teyzesine benzetseydik. Osman b. Maz'ûn onun dayısı,[4] Kuteyle bint Maz'ûn onun teyzesi,[5] ikisi de bambaşka Müslümanlar, sahâbîler...

Onu Yemâme'nin şehidi amcası Zeyd b. Hattab'a benzetsek, ya da onu Hz. Ömer'i imana taşıyan evin sahibi olan halası Fatıma bint Hattab'a benzetsek yine de durum değişmeyecektir.

Ama onu İslâm'ın yüz akı olan babası Hz. Ömer'e benzetmek herhalde en doğru olanıdır ki Aişe annemiz bundan dolayı bu sözü söylemiştir. Bir de Hz. Hafsa annemiz için, bu ifadeyi hücre-i saâdetin başka bir gülü olan Aişe annemizden duymamız onu tanımamız için önemlidir.

Peki, babasının kızı olan Hz. Hafsa, babasına benzer mi? Aynen babasıdır. Her yönü ile mi? Evet, her yönü ile? Hem fiziken hem ahlaken hem de mizacen Hz. Hafsa, aynen babası Hz. Ömer gibidir. Onun gibi heybetli, onun gibi kudretli, onun gibi celalli -Hz. Ömer'in bu yönünü bilmeyeniniz yoktur- yani sert mizaçlı, vakarlı, onun gibi adaletli ve onun gibi rahmetlidir. Yani her yönü ile tam babasının kızıdır, Hz. Ömer gibi bir kametin gözbebeğidir.

Hayat Defterinin Sayfalarını Aralarken

Hz. Hafsa'nın babası Hz. Ömer'in doğum tarihi Miladî 584'tür, yani Nübüvvetten 27 yıl öncedir. Böyle olunca Hz. Ömer, Efendimiz'den 13 yaş

[3] Bkz. İbn Hacer, *el-İsâbe*, IV, 2524; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, VII, 135; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, IV, 412.
[4] Bu çalışmada Osman b. Maz'ûn'un kısa ama bereketli hayatı ileride anlatılacaktır.
[5] Zübeyrî, *Nesebu Kureyş*, s. 394.

küçük olmuş olur.[6] Hz. Ömer, takribi olarak konuşuyoruz 19 ila 20 yaşlarında iken, ileride İslâm tarihinde adını çokça duyacağımız Cumuhoğulları'ndan Medine'de ilk vefat eden muhacir olan Osman b. Maz'ûn'un kız kardeşi Zeynep bint Maz'ûn ile evlenir.[7] Evliliklerinin ilk yıllarında Allah (cc) onlara bir kız çocuğu bahşeder, o günler Hz. Ömer 20-21 yaşlarındadır ve Hz. Ömer'in tarihen sabit olarak ilk çocuğu budur. Hz. Ömer, doğan bu ilk çocuğuna Hafsa ismini verir, ilk çocuğu olmasından dolayı da kendisine o günden sonra 'Ebû Hafs/Hafsa'nın babası' künyesi verilir. [8] Yıllar sonra Hz. Hafsa'nın, Abdullah ve Abdurrahman isminde iki kardeşi daha olacak, Hz. Ömer'in, Zeyneb bint Maz'ûn'un dışında yaptığı 9 evliliklerinden de 2'si kız, 6'sı erkek olmak üzere 8 tane baba bir kardeşleri olacaktır. [9]

Hz. Hafsa validemizin doğum tarihi buna göre Miladî 604 veya 605'tir, yani o nübüvvetten beş yıl önce doğmuş,[10] babası Hz. Ömer Müslüman olduğunda 11 yaşlarına varmıştı. Babasının Müslüman olması ile o da iman şerbetini içmiş, o günden sonra da halası Fatıma bint Hattab'ın evinin bir sâkini olmuş, imana dair hakikatleri orada tâlim etmiştir. [11]

Nübüvvetin 12 veya 13. senesine gelince, Hafsa validemiz 16-17 yaşlarında bir genç kız olmuştur. Güzel ve heybetli bir kız olunca taliplileri çok olmuştur. Babası Ömer, onu ilk Müslümanlardan, Habeşistan hicretine katılıp imanın bedelini çok ağır şartlarda ödeyen yiğit bir sahâbî olan Huneys b. Huzâfe es-Sehmî'ye vermiştir. [12] Huneys, çok tanınan bir sahâbî değildir,

[6] Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 367.
[7] İbn Hacer, *el-İsâbe*, IV, 2524; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, VII, 135; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, IV, 412.
[8] İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 304; İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1307; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, IV, 138; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, III, 235.
[9] Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 368.
[10] İbn Sa'd, *Tabakât*, X, 83; İbn Hacer, *el-İsâbe*, IV, 2469; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, VII, 67; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, IV, 372.
[11] İbn Sa'd, *Tabakât*, X, 84; İbn Hacer, *el-İsâbe*, IV, 2601, 2602; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, VII, 215; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, IV, 447.
[12] İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 460; İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 519; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, II, 188; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, II, 35, 36.

ama tanınması gereken biridir. [13] O, İslâm tarihinde adını çokça duyduğumuz Efendimiz'in (sas) elçisi olan Abdullah b. Huzâfe'nin kardeşidir.[14]

Huneys b. Huzâfe es-Sehmî ile Hz. Hafsa validemizin, çok güzel bir evlilikleri olmuş, bu iman yuvasının kurulmasının hemen ardından da Yesrib'e doğru hicret başlamıştır. Herkes korkarak hicret ederlerken, Hz. Ömer hicretinin hemen öncesinde Kâbe'nin avlusunda Mekkelilere şöyle haykırmıştır: *"Ey Kureyş topluluğu! Ben yarın bir grup Müslüman ile Yesrib'e hicret ediyorum. Hanımını dul, çocuklarını yetim, anasını evlat acısı içerisinde bırakmak isteyen varsa, yarın gelsin bana engel olsun."* [15]

Artık kim cesaret edebilir, Hz. Ömer'in karşısına çıkmaya? Hz. Ömer ertesi gün kaynaklarımızın verdiği bilgilere göre 20 kişi ile birlikte hicret yoluna düşer. Bu 20 kişinin içerisinde bazı zayıf Müslümanlar, Hz. Ömer'in abisi Zeyd, Saîd b. Zeyd, kız kardeşi Fatıma bint Hattab, kızı Hz. Hafsa ve onun eşi Huneys b. Huzâfe vardır.[16]

Bu kafile selametle hicretlerini tamamlar, Kubâ köyüne ulaşır, ensârdan Rifaa b. Abdülmünzir'in evine misafir olurlar.[17] Efendimiz (sas) Yesrib'e gelip, mescidini inşa edip, ensâr- muhacir kardeşliğini tesis ettiğinde bu yeni iman evinin ensâr kardeşi, Hariseoğulları'ndan Ebû Abs b. Cebr olur.[18] Çok güzel bir kardeşlikleri oluşur, Hafsa validemiz de bu ensâr evini çok sever ve aralarında güzel bir muhabbet kurulur.

Bedir'e Yolculuk Var

Günler böyle giderken tarihler Hicretin 2. yılının Ramazan ayını gösterdiğinde Bilâl, Bedir için asker istediğinde, Hz. Hafsa; kocası Huneys'i

[13] Bkz. İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 460, 461; İbn Hacer, *el-İsâbe,* I, 519; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* II, 188; İbn Abdilberr, *el-İstiâb,* II, 35, 36.

[14] Bkz. İbn Sa'd, *Tabakât,* IV, 215, 216; İbn Hacer, *el-İsâbe,* II, 1031, 1032; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* III, 213, 214; İbn Abdilberr, *el-İstiâb,* III, 24-26.

[15] İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* VII, 145; Halebî, *es-Sîretü'l-Halebiyye,* II, 183, 184.

[16] Beyhakî, *Delâil,* II, 460; İbn Kesîr, *el-Bidaye,* III,173.

[17] İbn Hişâm, *es-Sîre,* II, 121; İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 311.

[18] İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 460; İbn Habib, *el-Muhabbar,* s. 73.

kendi elleri ile Bedir'e doğru yolcu eder. O kutlu sefere Hz. Hafsa'nın hem babası Hz. Ömer hem kocası hem de üç dayısı Osman, Abdullah ve Kudame b. Maz'ûn katılacaktır.[19] Hak ile batılın ilk büyük kavgası olan Bedir'de Hz. Hafsa'nın kocası Huneys yaralanacak ve yaralı bir şekilde Medine'ye getirilecektir.[20]

Bedir'in galibiyetinin sevinci, büyük bir sevinçti ancak bu sevinç iki evde çok fazla sürmemişti. Bu evlerden biri Hz. Ömer'in evi, diğeri ise Hz. Osman'ın eviydi. Neden? Bedir askerleri daha Medine'ye varmadan Hz. Osman'ın hanımı Rukiyye validemiz vefat etmiş,[21] bir müddet sonra da Hz. Hafsa'nın kocası Huneys Bedir'de aldığı yaranın neticesinde şehadet şerbetini içmişti.[22] Efendimiz (sas) önce kızı Rukiyye'yi Baki Kabristanlığı'na defnetmiş, aradan bir müddet geçtikten sonra vefat eden Huneys'in de cenaze namazını kendi kıldırarak, birkaç gün önce vefat eden Hz. Hafsa'nın dayısı olan Osman b. Maz'ûn'un hemen yanı başına onu defnetmiştir.[23]

Baki Kabristanlığı'na yolunuz düşerse, bilin ki İmam Nafi ve İmam Mâlik'in hemen mezarlarının arkasından gelen mezar Osman b. Maz'ûn'un mezarıdır, onu hemen takip eden mezarlar da, Huneys b. Huzâme, Erkam b. Ebî'l-Erkam ve Es'ad b. Zürâre yatmaktadırlar.[24] Hepsine selam olsun.

Başı Acı, Sonu Tatlı Bir İmtihan

Hafsa validemiz 21-22 yaşlarında gencecik bir halde iken, çocuksuz bir şekilde dul kalmıştı.Kocasını çok sevdiği için onun ayrılığına çok üzülmüş ve günlerce kendine gelememişti. Hz. Ömer kızının o halinden endişelenmiş ve iddet süresi biter bitmez kızını evlendirerek bu acıyı unutmasını ar-

[19] İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 461, 469; İbn Hazm, *Cevâmiu's-Sîre,* 130.
[20] İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 460; İbn Hacer, *el-İsâbe,* I, 519; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* II, 188; İbn Abdilberr, *el-İstiâb,* II, 35, 36..
[21] İbn Hacer, *el-İsâbe,* IV, 2506; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* VII, 116; İbn Abdilberr, *el-İstiâb,* IV, 400, 401.
[22] İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 460; İbn Hacer, *el-İsâbe,* I, 519; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* II, 188; İbn Abdilberr, *el-İstiâb,* II, 35, 36.
[23] İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 461; İbn Hacer, *el-İsâbe,* I, 519; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* II, 188; İbn Abdilberr, *el-İstiâb,* II, 35, 36.
[24] Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü,* s. 414- 415.

zulamıştı. Bundan dolayı da Hz. Ömer, Hafsa için en uygun eşin Hz. Osman olacağını düşünmüştü. Çünkü onun da hanımı vefat etmişti, ikisi de birbirlerine hem takvaca hem soyca hem yaş olarak uygundular. Hz. Ömer bu düşünce ile Hz. Osman'ın yanına gitti ve kızını Hz. Osman'a teklif etti. Asrı Saâdet'te birkaç tablo vardır böyle, kız babalarının, kızlarını teklif etmelerine dair... Bu yadırganacak bir durum değildir. Kızlarını salih ve sâdık erkeklerle evlendirmek isteyen babalar hassasiyetlerinden dolayı bu adımı atmışlardır. Burada önemli olan husus, bu teklifi hak edecek damatların olup, olmadığıdır. Hz. Osman gibi hayâ ve iffet âbidesi birini tanıyan, kim onu kendine damat etmek istemez ki?

Bundan dolayı Hz. Osman'ın yanına gidiyor ve ona teklif ediyor. Hz. Osman birkaç gün düşünmek için müsaade istiyor. Sonra şimdilik evliliği düşünmediğini söyleyerek, Hz. Ömer'in teklifini nazikçe geri çeviriyor.[25] Hz. Osman'ın neden bu evliliği kabul etmediğine dair bazı kaynaklar, Hz. Hafsa'nın babasına benzediğini, sert mizaçlı ve heybetli oluşunu, Hz. Osman'ın ise bunu kaldıramayacağını düşünerek kabul etmediğini söylerler.[26] Tabi Hz. Ömer için bu cevap çok üzücü olmuştur. Hz. Ömer, biraz da sinirlenerek Hz. Osman'ın yanından ayrılır ve Hz. Ebû Bekir'in yanına gelir. Başından geçenleri hiddetli bir şekilde Hz. Ebû Bekir'e anlattıktan sonra aynı teklifi Hz. Ebû Bekir'e de yapar. Hz. Ebû Bekir ne der bu teklife? O ise hiçbir şey demez, 'ne evet, ne hayır' bu teklifi sessizlik ile karşılar.

Hz. Ebû Bekir'in bu tavrına da Hz. Ömer çok sinirlenir. O sinir ile yanından ayrılır ve doğruca Efendimiz'in (sas) huzuruna gider ve başlar Hz. Osman'ı şikâyet etmeye... Hz. Ömer, Hz. Osman'ı anlattıktan sonra Ebû Bekir'i de anlatacaktır; ama Efendimiz (sas) ona imkân vermeden, Ömer'in hayal edemeyeceği bir cümleyi orada söyledi. Dedi ki: **"Ömer yavaş ol! Allah, Osman'ı senin kızından daha hayırlı biri ile senin kızını ise Osman'dan daha hayırlı biri ile evlendirecektir."**[27] Hz. Ömer de hiç beklemediği bu

[25] İbn Sa'd, *Tabakât,* X, 83, 84; İbn Hacer, *el-İsâbe,* IV, 2469; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* VII, 67; İbn Abdilberr, *el-İstiâb,* IV, 372.

[26] Yeşil, Şemseddin, *Hz Muhammed,* s.131.

[27] İbn Sa'd, *Tabakât,* X, 84; İbn Hacer, *el-İsâbe,* IV, 2469; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* VII, 67; İbn Abdilberr, *el-İstiâb,* IV, 372.

söz üzerine biraz şaşırır ve anlamaya çalışır. Ömer'in kızından daha hayırlı kız kimdir? Osman'dan hayırlı erkek kimdir? Efendimiz'in (sas) bu söz ile kastı nedir? Ömer'in kızından hayırlı kız elbette Resûllullah'ın (sas) kızıdır, Osman'dan daha hayırlı erkek ise Resûlullah'tan (sas) başkası değildir. Hz. Ömer bu sözü duyunca gür bir seda ile bir tekbir getirdi ve gözünden yaşlar boşandı. Sevinçle Resûlullah'ın (sas) huzurundan dışarıya çıktı, evine doğru giderken Hz. Ebû Bekir'i gördü. Hemen: "Ey Ebû Bekir! Biliyor musun ne oldu?" diyerek Efendimiz'in (sas) Hafsa'ya talip olduğunu söyledi. Hz. Ebû Bekir onun tebrik ederek dedi ki: "Ey Ömer! Sen bana Hafsa'yı teklif ettiğinde, benim sessiz kalmamın nedeni işte bu idi. Ben Resûlullah'ın (sas) böyle bir niyetinin olduğunu duydum. Ama bunu sana söyleyemezdim. Sana başka bir sebep de söylemezdim. Efendimiz'in (sas) bu sırrını ifşa etmemek için sessiz kalmayı tercih ettim. Sen bana kızdın; ama sebebi buydu"[28]

Hz. Ömer, Ebû Bekir'in her zamanki gibi büyüklere yakışan tavrını takdir etti. Hz. Ebû Bekir'in tavrının bugünün dünyasına vereceği çok ama çok mesajlar vardır. Öyle her duyduğunu hemen başkasına taşıyan, istişare için ortaya konan bazı meseleleri hemen başkalarına yetiştiren, zan ile elde ettiği kanaatleri hemen başkalarına ulaştıran bugünün insanı, bu mesajlarla yeniden bazı şeyleri gözden geçirmelidir. Sahi, Efendimiz (sas) şöyle buyurmamış mıydı: *"Her duyduğunu söylemesi kişiye günah ve yalan* [29] *olarak yeter."* [30]

Nübüvvet Evinin Sultanı

Bu sözlerin üzerinden çok geçmeden Efendimiz (sas) Hz. Hafsa ile, Hz. Osman ise Ümmü Gülsüm ile evlendi.[31] Tarihler hicretin 3. yılının (hicretten 30 ay sonra/Ocak, 625) Şaban ayını gösteriyordu. Bu güzel nikâh sırasında Hz. Peygamber (sas) Hz. Hafsa'ya 400 dirhem mihr vermişti.[32] Annemizin çeyizine gelince, çeyizi şunlardan oluşuyordu: "Bir döşek,

[28] İbn Sa'd, *Tabakât*, X, 84; İbn Hacer, *el-İsâbe*, IV, 2469; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, VII, 67; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, IV, 372.

[29] Müslim, *Mukaddime*, 3.

[30] İbn Hibban, *Sahih*, I, 118; Ebû Dâvûd, *Edeb*, 88.

[31] İbn Sa'd, *Tabakât*, X, 85.

[32] Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 106.

iki yastık, bir yorgan, iki tencere, kıldan yapılmış bir yatak ve develerin boynuna asılan bir zil..."[33]

O günler Hücre-i Saâdet'te iki hanım vardı. Sevde ve Aişe validelerimiz, Hafsa o hanenin üçüncü sultanı olacaktı. Hemen onların hanelerinin ön tarafına bir oda daha yapıldı[34] ve Hz. Hafsa validemiz o kutlu haneye gelin olarak girdi. Hz. Ömer kızı Hafsa'yı, peygamber evine gelin olarak gönderirken bugün tüm kız anne ve babalarına örnek olabilecek bir telkin ile gönderiyordu. Diyordu ki: *"Kızım! Sen öyle bir eve gelin olarak gidiyorsun ki o ev Resûlullah'ın (sas) evidir. Sakın onu üzme, ona itaat et; Ebû Bekir'in kızı ile iyi geçin ve Resûlullah'ı (sas) huzursuz edecek hiçbir işe bulaşma! Unutma Resûlullah onun babasını senin babandan, onu da senden daha fazla seviyor."*[35]

Hz. Ömer kızına bunları söylerken, Hz. Ebû Bekir de hemen kızı Aişe'nin yanındadır. O da Hz. Aişe'ye benzer uyarıları yapıyor ve onu dikkatli olmaya çağırıyordu.[36] Bu uyarıların sadece Resûlullah'a (sas) karşı yapıldığını zannetmeyin, sahâbî babaların çoğunun böyle bir hassasiyeti vardır. Hatırlanacağı üzere Efendimiz (sas) bile can parçası Fatımasına, defaatle kocasına itaat etmesi hususunda uyarmıştır.[37]

Bu böyledir evin düzeni için, evliliğin devamı için, saâdetin ve mutluluğun olması için itaat şarttır ve Müslüman hanıma, saliha hanıma düşen meşru ve helal dairede kocasına itaat etmesidir.[38] Hanım itaat edecek, peki koca nasıl davranacak? Nasıl ki hanımlar başta Peygamber evinin hanımları ve diğer sahâbî annelerimiz gibi davranma zorunlulukları varsa, beylerinde Efendimiz (sas) gibi ve sahâbî efendilerimiz gibi davranma zorunlulukları vardır. Allah aşkına bakar mısınız, iman ettiğimiz Peygamberimiz (sas) 63 yıllık hayatının 25 yılını bekâr, 2 yılını dul, 36 yılım ise evli olarak geçirdi.

[33] Kettânî, *et-Terâtîbu'l-İdariyye*, II, 522.
[34] Kettânî, *et-Terâtîbu'l-İdariyye*, II, 143.
[35] Ahmed Halil Cum'a, *Nisâu Ehli'l-Beyt*, s. 203.
[36] Ahmed Halil Cum'a, *Nisâu Ehli'l-Beyt*, s. 204.
[37] Buhârî, *Daavât*, 11; Müslim, *Zikr*, 80-81; İbn Sa'd, *Tabakât*, X, 24, 25.
[38] *"Allah'ın insanlardan bir kısmını diğerlerine üstün kılması sebebiyle ve mallarından harcama yaptıkları için erkekler, kadınların yöneticisi ve koruyucusudur. Onun için sâliha kadınlar itaatkârdır. Allah'ın kendilerini korumasına karşılık gizliyi (kimse görmese de namuslarını) koruyucudurlar..."* Nisa 4/34.

Bu 36 yıllık evlilik hayatında 25 yıl sadece Hz. Hatice vardı, geriye kalan 11 yıllık hayatında ise 12 hanım oldu. Bu hanımlar Efendimiz'e (sas) neler yaptılar, neler; şimdi birazına değineceğiz; o yapılanlardan bir tanesi bizlere yapılsaydı kim bilir biz neler yapardık? Ama O (sas) hep müsamaha, olgunluk ve hoşgörü ile karşıladı. 36 yıllık evlilik hayatında bir kez olsun hanımlarına kötü bir söz söylemedi, kızmadı, bağırmadı, çağırmadı; hele hele elini hiç kaldırmadı, onları dövmedi. O'na (sas) ümmet olma iddiasında olan bizler; O'nun (sas) bu sünnetini ihya etmeye yüreğimiz var mı? Bu sünneti ihya etmek hiç aklımıza gelir mi?

Hz. Hafsa validemizin o kutlu haneye girdiği ilk günler, Hz. Aişe annemiz kadın tabiatı gereği biraz kıskanmıştır. Aralarında ufak-tefek bazı sorunlar olmuştur. Ancak Hz. Hafsa babasının korkusundan işi hep alttan almıştır. Çünkü Hz. Ömer adım adım kızını takip etmekte, en ufak bir sorunun ortaya çıkmasına meydan vermemektedir. Daha sonraki süreçte Peygamber evinin hanımlarının sayısı artınca, annelerimizin arasında bir gruplaşma olmuştu. Bir grup Hz. Aişe'nin önderliğinde, diğer grup Ümmü Seleme validemizin önderliğindeydi.[39] Aslında Hz. Hafsa da önderlik yapacak özellikte biriydi, o öyle asla birinin himayesine girecek bir yapısı yoktu. Ama babasının korkusundan kendi başına bir grup oluşturmamış, işin başında Hz. Aişe ile sorunları olmasına rağmen, daha sonraları o Hz. Aişe'nin grubuna dâhil olarak, onun en büyük destekleyicisi olmuştu. [40]

Hz. Hafsa validemizin Efendimiz (sas) ile geçirdiği 8 yıllık evlilik sürecinin hatıraları çoktur, burada hepsine değinme imkanı elbette olmayacaktır; ama özellikle şu üç hadise öne çıkmaktadır. Bu üç hadise: *Talâk, Tahrîm* ve *İlâ* hadisesidir. Nedir bu hadiseler fazla detaya girmeden anlamaya çalışalım.

1. Talâk Hadisesi

Babasının kızı olan Hz. Hafsa validemiz, Hz. Ömer gibi sert mizaçlı olduğu için evliliğinin ilk yıllarında Hz. Peygamber'e (sas) karşı birkaç tavrı

[39] Buhârî, *Kitâbü'l-Hibe*, 6; İbn Sa'd, *Tabakât*, X, 179.
[40] Taberanî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, IX, 419; İbn Sa'd, *Tabakât*, X, 98.

olmuştu.[41] Babasının onca uyarısına ve gözetlemesine rağmen bu hadiseler ortaya çıkmıştı. Her seferinde Efendimiz (sas) işi alttan alıyor, onu bir şekilde yatıştırıyordu. Artık bir gün Efendimiz (sas) dayanamadı ve onu ric'i talak ile yani dönüşü mümkün olan talak ile boşadı.[42] Bu olayı Hz. Ömer duyunca dünyası başına yıkıldı ve ne yapacağını şaşırdı. Resûlullah'a (sas) karşı çok utandı ve kızına yapmadığını bırakmadı. Ancak bu talak meselesine Rabbimiz müdahalede bulundu ve Cebrail gelerek, Efendimiz'e (sas) eşine dönmesini bildirdi. Nesaî'nin Talâk bahsinde geçen rivayette Efendimiz (sas) şöyle buyurdu: **"Cebrail bana geldi ve dedi ki: 'Hafsa, çok oruç tutan ve namaz kılan bir hanımdır ve cennette de senin eşindir."**[43] Bu uyarı üzerine Efendimiz (sas) Hz. Hafsa'yı geri aldı, tekrar onu hanesine hanım olarak kabul etti. Ancak bu hadise bidayetinde zor bir hadise olsa da nihayetinde gelen müjde çok büyük bir müjde idi ve o müjde hem Hz. Hafsa için hem babası Hz. Ömer için bir düğün bayram olmuştu. Çünkü Cebrail, onun değerini tasdik ediyor ve akıbetinin cennetlik olduğunun müjdesini veriyordu.

2. Tahrîm Hadisesi

Tahrîm, haram kılma demektir. Bu hadise Kur'ân'ın tertipte 66. sûresi olan Tahrîm Sûresi'nin nazil olmasına sebep olmuştur. Sûrenin ilk 6 ayetinin iniş sebebi olarak kaynaklarımızda birkaç hadise aktarılır ki bu hadiselerin hepsinin içinde de Hz. Hafsa annemizin ismi geçmektedir. Bu hadiselerin ilki *Bal kıssasıdır*. Hadise şöyle olmuştur: Efendimiz (sas) Zeyneb bint Cahş'ın odasında, onun akrabalarının kendisine gönderdiği baldan yapılan bir şerbeti içmiş bu da Efendimiz'in (sas) çok hoşuna gitmişti. Bundan dolayı her zamanki vakitten biraz daha fazla Zeyneb validemizin odasında kalmıştı. Bu hal birkaç gün devam edince Aişe ve Hafsa annelerimiz bu durumu kıskanmış ve koku konusunda çok hassas olan Efendimiz'e (sas) karşı bir plan yapmışlardı. Plana göre Efendimiz (sas), Hz. Zeyneb'in evinden çıkıp hangi

[41] İbn Sa'd, *Tabakât*, X, 86, 87; İbn Hacer, *el-İsâbe*, IV, 2469, 2470; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, VII, 67, 68; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, IV, 372, 373.

[42] İbn Sa'd, *Tabakât*, X, 86; İbn Hacer, *el-İsâbe*, IV, 2470; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, VII, 68; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, IV, 373.

[43] Nesaî, *Talâk*, 76; Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 15.

annemizin evine giderse, "Ya Resûlullah! Siz meğafir mi yediniz, sizden meğafir kokusu geliyor" diyecekler, Efendimiz de meğafir yemediğini, şerbet içtiğini söyleyecek, o zaman annelerimiz: "Demek o arılar meğafir yemişler" diyerek kokunun sabit olduğunu dile getireceklerdi. Meğafir o bölgede bulunan kokusu hoş olmayan bir bitkidir. Böyle olunca da Efendimiz (sas) o bal şerbetini içmekten vazgeçecek, ondan sonra da Zeyneb validemizin odasında fazla kalmayacaktı. Bu plan aynen uygulanır, Efendimiz (sas) birkaç annemizden aynı sözü duyunca artık bal şerbeti içmeyeceğine dair yemin eder ve onu kendine haram kılar. Bu hadise üzerine de Tahrîm Sûresi'nin ilk ayeti nazil olur: ***"Ey peygamber! Eşlerinin rızasını gözeterek Allah'ın sana helal kıldığı şeyi niçin kendine haram ediyorsun? Allah çok bağışlayan ve çok esirgeyendir."*** [44] diye uyarılır. [45]

Diğer hadise ise *Sır hadisesidir.* [46]Bu hadise ise şöyle olmuştur: Efendimiz (sas) Hz. Hafsa validemize bir sır vermiş ve bu sırrı kimselere de açmaması konusunda ondan söz almıştır. Ama Aişe annemizden bir şey kaçar mı; Hz. Hafsa validemizde bir şeyler olduğunu hissedince ne yapmış yapmış; Hz. Hafsa'dan bu sırrı almıştır. Sır ifşa olunca da Cebrail (as) bunu Efendimiz'e (sas) haber vermiş ve arkasından ayetler nazil olmuştur. [47] Bu sırrın ne olduğuna dair kaynaklarımızda bazı şeyler söylense de[48] net bir şey söylemek mümkün değildir. Bu sır bazılarının dediğine göre hilafetin Efendimiz'den (sas) sonra kimin olacağı yönünde bir söz müdür? [49]Yoksa sıhhati konusunda net bir şey söylenmeyen Mariye kıssası diye bilinen bir hadise midir ,[50] bilemiyoruz. Resûlullah'ın (sas) sır olarak bıraktığı şeyi, sır olarak bırakmak daha doğrudur.

İşte bu hadisede de Hafsa annemizin adı böyle geçmektedir. Tahrîm Sûresi'nin 4. ayetinde bir bilgi bizim için çok önemlidir. O ayette Rabbimiz,

[44] Tahrîm, 66/1.
[45] Buhârî, *Talâk*, 8; Müslim, *Talâk*, 20; İbn Sa'd, *Tabakât*, X, 112.
[46] İbn Kesîr, *Tefsîrü'l-Kur'âni'l-Azîm*, VIII, 102; Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, XXVIII, 102.
[47] Tahrîm, 66/3, 4.
[48] Vâhıdî, *Esbâbü'n-Nüzûl*, s. 312.
[49] İbn Kesîr, *Tefsîrü'l-Kur'âni'l-Azîm*, VIII, 102; Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, XXVIII, 102.
[50] İbn Sa'd, *Tabakât*, X, 197.

kullandığı zamirden anlıyoruz ki kastedilen Hz. Aişe ve Hz. Hafsa'dır, orada deniliyor ki: ***"Eğer ikiniz de Allah'a tevbe ederseniz yerinde olur. Çünkü kalpleriniz kaymıştı. Eğer peygambere karşı birbirlerinize destek olursanız, bilesiniz ki onun dostu ve yardımcısı Allah, Cebrail ve mü'minlerin iyileridir. Bunların ardından meleklerde ona yardımcıdırlar."***[51] İfadeleri görüyor musunuz? Demek annelerimiz nasıl bir ortam oluşturmuşlarsa, Rabbimiz onlara karşı böyle bir ifade kullanmıştır. Bu ifadeler Efendimiz'in (sas) nelerle karşılaştığını, neler çektiğini anlamamız açısından önemlidir.

3. İlâ Hadisesi

İlâ bir çeşit yemindir. Kocanın hanımından uzak kalacağına dair yaptığı yemine denir. Efendimiz (sas) de hanımlarından bir ay uzak kalma yemini etmiştir. Bu hadise de Ahzab Sûresi 28. ve 29. ayetlerin sebeb-i nüzûlüdür.[52] Hadise nasıl olmuştur?

Hicretin 9. yılı artık İslâm devleti genişlemiş ve zenginleşmiş, Medine halkının geçim standardı epey yükselmiştir. Ancak Peygamber'in (sas) evinde değişen hiçbir şey yoktur. Efendimiz (sas), Ehl-i Beyt'ini kazandıkları şerefi koruma ve dünyalık hiçbir şey ile kirletmeme, bütün ecirlerini ve mükâfatlarını ahirete erteleme konusunda yetiştirmek istiyordu. Ama annelerimiz işin başında bu noktayı tam anlamı ile anlamadıkları için: "Artık iş kemâle erdi, herkes rahat içindeyken biz niye sıkıntı çekelim diyerek" bazı dünyalık taleplerde bulundular. Efendimiz (sas) onları biraz uyarsa da onlar bu talepleri tekrarladılar. Özellikle Hz. Aişe ve Hz. Hafsa annelerimiz, Efendimiz'in (sas) huzurunda rahat konuştukları için bu meseleyi biraz dillendirdiler. Neticede Efendimiz (sas), onlardan bir ay ayrı kalacağına dair yemin etti ve hanımlarını terk etti. [53]

Efendimiz (sas) hanımlarını terk ederek, Mescid-i Nebevî'nin içerisinde kendine özel bir çadır kurdurdu ve orada kalmaya başladı. Buradan

[51] Tahrîm, 66/4.
[52] Buhârî, *Mezâlim*, 25; Tirmizî, *Tefsiru'l-Kur'ân*, 65; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 33.
[53] Buhârî, *Mezâlim*, 25; Tirmizî, *Tefsiru'l-Kur'ân*, 65; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 33.

sonrasını Hz. Ömer'in dilinden dinleyelim. Hadise Buhârî'de Müslim'de ve onlarca kaynakta anlatılır. Diyor ki Hz. Ömer:

"Medine'nin Avâli semtinde oturuyordum. Ensârdan bir komşum vardı. İkimiz birer gün arayla Resûlullah'ı (sas) ziyaret ederdik. Ben inersem, o gün vahye dair ne duyarsam haberini komşuma getirirdim. O indiği zaman da aynı şeyi yapardı. O gün sıra komşumda idi. Gecenin bir kısmı geçmişti. Gelerek kapıyı şiddetle çaldı. Telâşla açtım: 'Ne var?' diye sordum. 'Büyük bir felâket' dedi. 'Ne oldu! Gassanîler Medine'ye hücuma mı geçtiler?' dedim. -O gün Medine'de bu konuşuluyor, Gassaniler Medine'ye saldıracak diye, bundan dolayı hemen Hz. Ömer'in dediği bu oluyor.- 'Hayır! Daha fena bir şey oldu.' 'Ne oldu?' dedim. 'Resûlullah, zevcelerini boşamış!' dedi. Bunun üzerine hemen giyinip kuşandım ve Medine'ye indim. Hafsa'nın yanına vardım. Ağlıyordu. 'Ne diye ağlıyorsun?' dedim. 'Ben, seni Resûlullaha karşılık vermekten, kendisinden bir şey istemekten sakındırmamış mıydım?' Sonra sordum: 'Allah Resûlü sizleri boşadı mı?', 'Bilmiyorum' dedi. 'Resûlullah şimdi nerede?' diye sordum. 'Şuradaki Meşrebe'de. İnzivaya çekilmiş' dedi. Kalktım, Resûlullah'ın (sas) bulunduğu yere yaklaştım. Kapıda hizmetçisi Rebâh vardı. 'Ey Rebah' dedim, Resûlullah'ın yanına girmem için izin iste. Rebâh içeri girip çıktı: 'Arzunuzu arz ettim. Sustu, bir şey söylemedi' dedi. Dönüp mescide gittim. Ashâb-ı Kirâm'dan bazıları minberin etrafında üzgün üzgün oturuyorlardı. Bazısı ise ağlıyordu. Ben de biraz oturdum. Fakat canımın sıkıntısı bir türlü geçmiyordu. Resûlullah'ın çadırına tekrar yaklaştım. Rebâh'a 'Ömer'in içeri girmesi için izin iste' dedim. Rebah içeri girip çıktı, 'Seni kendisine söyledim. Sustu, bir şey söylemedi' dedi. Tekrar mescide döndüm. Minberin yanında bir müddet oturdum. Endişe ve üzüntümden bir türlü kurtulamıyordum. Yine Resûlullah'ın (sas) bulunduğu odaya yaklaştım. Sesimi yükselterek: 'Ey Rebâh' dedim, 'Ben Resûlullah'ı görmek istiyorum. Müsaade iste. Şayet Resûlullah benim Hafsa lehinde bir şey söyleyeceğimi zannediyorsa, yemin olsun ki eğer Resûlullah emrederse onun boynunu hemen uçururum.' Rebâh içeri girdi. Çıkınca, 'Kendilerine söyledim. Sustu, bir şey söylemedi' dedi. Bunun üzerine dönüp giderken, Rebah arkamdan seslendi. 'Gel Ömer, artık sana izin verdi!' İçeri girdim, Allah Resûlü'ne selâm verdim. Hasırdan örtülü bir yatak üzerinde idi. Hasır

derisinin üzerinde izler bırakmış, çizgiler belli oluyordu. Etrafıma bakındım. Bir yanda bir avuç arpa, diğer yanda asılı bir post gördüm. Gözlerim yaşardı. Resûlullah (sas): **'Niçin ağlıyorsun?'** diye sordu. 'Yâ Resûlullah! Nasıl ağlamayayım ki? Kisrâlar, Kayserler dünyanın zevk-ü sefasını sürerken, siz Allah'ın en sevgili kulu olduğunuz halde bu basit şartlar içinde yaşıyorsunuz!' dedim. Resûlullah (sas): **'Ey Hattab'ın oğlu Ömer! Dünya nimeti onların, âhiret saâdeti de bizim olmasına râzı değil misin?'** Resûlullah'ın biraz durumunun düzeldiğini görünce onu biraz güldürmek istedim, bu maksatla dedim ki: 'Ya Resûlullah! Geçenlerde Zeyd'in kızı -kastı hanımı Atike bint Zeyd- benden bir şeyler istedi. Yok dedim, bir daha istedi bir daha yok dedim, üçüncüsünde bir daha istedi, bu sefer öyle bir yok dedim ki bir daha cesaret edemedi bir şey demeye.' Efendimiz bu söylenenler karşısında tebessüm etti. O anda: 'Yâ Resûlallah! Hanımlarını boşadın mı?' diye sordum. Mübarek başlarını bana doğru kaldırarak, **'Hayır'** buyurdular. Bu cevap karşısında birden bire 'Allahü Ekber' dedim. Sonra da, 'Bütün ashâb keder içindeler. Gidip kendilerine hakikati söyleyeyim mi?' dedim. Resûlullah: **'Olur'** dedi ve yüzünden üzüntüsü dağılıncaya kadar konuştu. Nihayet şenlendi ve gülmeye başladı. Bunun üzerine çıkıp mescidin kapısına dikildim ve yüksek sesle bağırdım: Resûlullah, hanımlarını boşamamıştır." [54]

Çok şeyler söyledi bu rivayet bizlere değil mi? Efendimiz (sas) bir ay, tam 29 gün süren bir ay bu inziva halini devam ettirdi. Aslında Efendimiz (sas), bu ayrılığı ile Ehl-i Beyt'ini terbiye ediyor ve bu konuda da bize bir ders veriyordu. Âdeta: 'Bir şeylerle karşılaştığınızda her şeyi söz ile çözmeye çalışmayın, söz bazen meseleyi daha da çıkmaza sokabilir, o halde sükûnet hali bazen meselelerin çözümü için en iyi yoldur.' diyordu.

Tam bir ay dolunca Resûlullah (sas), inzivadan çıkarak hanımlarıyla görüşmeye başladı. Bu sırada şu âyet-i kerime nâzil oldu: ***"Ey Peygamber! Hanımlarına de ki: 'Eğer dünya hayatını ve zevkini istiyorsanız, gelin boşanma bedelinizi verip sizi güzellikle serbest bırakayım. Eğer Allah'ı, Resûlü'nü ve âhiret***

[54] Buhârî, *Mezâlim*, 25; Müslim, *Talâk*, 30; Tirmizî, *Tefsiru'l-Kur'ân*, 65; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 33; İbn Sa'd, *Tabakât*, X, 193-198.

yurdunu istiyorsanız, şüphesiz ki sizden iyilik yapan ve iyi kullukta bulunanlar için Allah pek büyük bir mükâfat hazırlamıştır."[55]

Bu ayetler nâzil olduğu sırada Efendimiz (sas), hanımlarından Hz. Âişe'nin yanında idi. İlk önce meseleyi ona açtı. Hattâ bu konuda babasına anasına danışabileceğini de beyân etti. Hz. Âişe derhal cevabını verdi: *"Ben, bu hususta mı anneme babama danışacağım! Ben elbette ki Allah'ı, Resûlü'nü ve âhiret yurdunu tercih ediyorum!"* dedi.[56] Peygamber Efendimiz (sas) bu cevaptan memnun oldu. Sonra Aişe annemize, diğer hanımların ne söyleyebileceğine dair görüşünü sordu. Annemiz, diğer valide lerimiz için şöyle dedi: *"Ben hiçbir hanımının başka bir şey yapacağını düşünmüyorum Ya Resûlullah!"* [57]

Gerçekten de böyle olacak başta Hz. Hafsa olmak üzere tüm annelerimiz aynen Hz. Aişe gibi davranacaklar ve bir daha da Efendimiz'i (sas) bu konuda üzmeyeceklerdi. Nasıl annelerimiz bu ilahî mesajları doğru anladıklarının en büyük işareti şudur: Efendimiz'in (sas) vefatından sonra bile annelerimiz hep aynı hal üzere yaşamışlar ve hiçbir zaman dünyaya karşı bir meyilleri olmamıştır. Hatta bir gün bir sofra kurulmuştur Aişe annemizin önüne... Sofrada birkaç çeşit yemek vardır. Bir anda gözler yaşarmış, ses titremiş ve: *"Resûlullah! Böyle bir sofrayı hiç görmedi. Benim efendim hiç üç kap yemeği bir arada görmedi"* diyerek, o sofraya oturmamıştır. [58]

İşte Hz. Hafsa validemizin *Binti Ebîha/Babasının Kızı* olması böyledir.

Onun *Zevcetü'n-Nebi/ Peygamber hanımı* olması böyledir.

Hz. Hafsa'yı anlattığımız bir bahiste, bu iki özelliğe değindiğimiz gibi, onun *Ümmü Ebîha/ Babasının Annesi, Muallimetu's-Sahâbe/Sahâbenin muallimesi ve Ümmü'l-Mü'minin/Mü'minlerin annesi* olma özelliğinden de az da

[55] Ahzâb 33/28, 29.

[56] Buhârî, *Mezâlim*, 25; Müslim, *Talâk*, 30; Tirmizî, *Tefsiru'l-Kur'ân*, 65; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 33; İbn Sa'd, *Tabakât*, X, 197.

[57] Buhârî, *Mezâlim*, 25; Müslim, *Talâk*, 30; Tirmizî, *Tefsiru'l-Kur'ân*, 65; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 33; İbn Sa'd, *Tabakât*, X, 197.

[58] İbn Mâce, *Et'ime*, 48; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, VI/217; Zemahşerî, *Rebiu'l-Ebrâr*, III, 220

olsa bahsetmek gerekir. Öyle ise birkaç cümle ile bu üç hususdan da bahsedelim.

Ümmü Ebîha/Babasının Annesi

Hz. Hafsa annemiz, babasının kızı olduğu gibi, babasının annesidir de... Zaten Hz. Ömer, kızı Hafsa'ya Resûlullah'ın (sas) hanımı olduktan sonra, hep böyle hitap ederdi. Çünkü o tüm mü'minlere anne olduğu gibi babasına da anne olmuştu. Ancak özellikle Resûlullah'ın (sas) vefatından sonra gerek Hz. Ebû Bekir döneminde, gerek babası Ömer'in döneminde, Hz. Hafsa; babasının meseleleri istişare ettiği bir merci olmuştu. Bazen sahâbe ile babası arasında köprü olur, özellikle Hz. Ömer'in hassasiyetle üzerinde durduğu meselelerin aydınlığa kavuşmasını sağlardı. Meselâ Hz. Ömer, hilafette olduğu günler maaşı kendisine yetmediği için zorlanırdı. Sahâbe bunu fark etmişti; ama ona bunu söylemeye de cesaret edemiyorlardı. Bunun için Hz. Hafsa'yı aracı olarak kullanmışlardı.[59]

Yine bir gün Hz. Ömer Medine sokaklarında gezerken hanımlardan birinin cephede olan kocası hakkında özlemle şiirler okuduğunu duymuştur. Hemen kızının yanına gelir; kızım der: "Bir kadın kocasından en fazla kaç ay uzak durabilir, dayanabilir?" Annemiz utanır, bu soruya cevap vermeye... Hz. Ömer ısrar edince: "3 veya 4 ay" der. Bunun üzerine Hz. Ömer bir emirnâme göndererek der ki: "Bundan sonra hiçbir evli asker, 4 aydan fazla cephede kalmayacak, 4 ayın sonunda evine gelecek, sonra isterse bir daha cepheye gidecektir."[60] İşte Hz. Hafsa bunun gibi nice meselelerde babasına annelik yapmış, çok farklı içtihatların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Muallimetu's-Sahâbe/Sahâbenin muallimesi

O peygamber evinin talebesi, dışarının ise hocası olmuştu. O hanenin okuma-yazma bilen tek hanımıdır.[61] Aişe annemiz ile Ümmü Seleme anne-

[59] İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 319, 320.
[60] Suyûtî, *Tarihu'l-Hulefâ*, s. 133; Kureşî, *Evveliyyâtu'l-Fârûki's-Siyasiyye*, s. 288-289.
[61] Belâzürî, *Fütûhu'l-Büldân*, s. 540.

miz okuma bilir, ama yazma bilmezdi.[62] Hafsa annemiz okumayı Şifa bint Abdullah'tan öğrenmişti. Yine Efendimiz'in (sas) teşviki ile Şifa validemiz, ona hem yazmayı hem de rukyeyi yani okuyarak hastaları iyileştirmeyi öğretmişti.[63] Hz. Hafsa bu öğrendiklerini sahâbeye öğreterek onların hocası oluyordu. O nice talebeler ve talibeler yetiştirmiştir. Onun bir talebesi var ki sadece onu tanımamız, Hafsa validemizin nasıl bir muallime olduğunu anlamamız açısından yeter. Kimden bahsettiğim bilmem anlaşıldı mı? Hz. Hafsa'nın anne-baba bir kardeşi Abdullah b. Ömer'den bahsediyorum. Abdulllah b. Ömer'in en büyük muallimi ablası Hz. Hafsa'dır. Ondan çok şey öğrenmiş ve bir ömür ablasının arkasından ayrılmamıştır. [64]

Hz. Hafsa annemizin adının fetva verecek kadar ilimde zirvelerde olan sahâbe içerisinde anılması[65] ve onun Kur'ân'ın tamamını ezberlemiş olması,[66] ayrıca Hz. Ebû Bekir döneminde oluşturulan mushafın yıllarca onun yanında saklandığı da unutulmamalıdır.[67]

Ümmü'l-Mü'minin/Mü'minlerin Annesi

O kıyamete kadar gelen tüm mü'minlerin anneleridir. Ne diyordu Kur'ân, Ahzâb 6. ayette?

النَّبِيُّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ

"Nebi, mü'minlere kendi nefislerinden daha önceliklidir. Onun hanımları ise mü'minlerin anneleridir..." [68]

Onlar bizim annelerimizdir. Bizi doğuran büyüten annelerimiz ne ise o hanenin her bir hanımı olan annemiz de aynen öyle hatta daha ötedir. Onları kendi öz annelerimizden daha yakın bilmek, daha fazla sevmek, daha fazla anmak, hepimizin boynunun borcu, ayette ifade buyrulduğu üzere imanın

[62] Belâzürî, *Fütûhu'l-Büldân*, s. 540.
[63] Ebû Dâvûd, *Tıb*, 18; İbn Sa'd, *Tabakât*, X, 87.
[64] Buhârî, *Tehecciid*, 2; Beyhakî, *Delâil*, VII, 13, 14; İbn Kesrevî, *Terâcim ve Mesânid*, I, 189.
[65] Makrizî, *İmtâu'l-Esmâ*, IX, 140.
[66] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, VI, 286.
[67] Buhârî, *Fezâilü'l-Kur'ân*, 3.
[68] Ahzâb 33/6.

bir gereğidir. O anneliğinin gereğini yaptı, şimdi sıra bizdedir; biz de evlatlığımızın gereği bu annemizi çok iyi tanıyacağız ki sevelim, seveceğiz ve bize bıraktığı mirasa sahip çıkarak gereğini yerine getireceğiz inşallah...

Hadis Rivayetleri

Hz. Hafsa validemiz bu anneliğin bir gereği Efendimiz'in (sas) kutlu sözlerinden tam 60 tanesini bize rivayet etmiştir.[69] Genelde rivayet ettiği hadisler, Efendimiz'in (sas) ev hali ile alakalıdır. Ancak, nübüvvet evine sultan olarak girmiş birinin aktaracağı bilgilerdir. Bu rivayetlerden dört tanesini burada aktaralım.

Annemiz der ki: "Resûlullah (sas) yatağına girince sağ elini yanağının altına koyar, sonra üç defa: **'Allah'ım! Kullarını haşredeceğin gün, beni azabından koru!'** derdi. Yemeğini ve içeceğini hep sağ eli ile yer, içer; elbisesini sağ taraftan başlayarak giyer, (taharet gibi) diğer işlerini ise sol eli ile yapardı." [70]

Hafsa annemiz yine Efendimiz'in (sas) oruçlu iken hanımlarını öptüğüne dair bilgiyi de bizlerle paylaşır. [71]

Onun rivayet ettiği üçüncü hadis şudur: "Resûlullah (sas) sabah ezanı okunduğunda cemaatle namaz kılmaya gitmeden önce, uzun olmayan iki rekât namaz kılardı." [72]

Hz. Hafsa'dan aktaracağımız dördüncü ve son hadis Veda Haccı'ndandır. Annemiz der ki: "Veda Haccı sırasında sahâbe ihramdan çıktığı sırada Resûlullah (sas) biz hanımlarına da: **'İhramdan çıkın!'** buyurdu. Ben: 'Ya Resûlullah! Siz neden ihramdan çıkmıyorsunuz!' diye sordum. Buyurdular

[69] İbn Hazm, *Cevâmiu's-Sîre*, s. 260.
[70] Müslim, *Müsâfirîn*, 88; Ebû Dâvûd, *Tahâret*, 18; İbn Mâce, *Sıyam*, 20.
[71] İbn Mâce, *Sıyam*, 19; Taberanî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, X, 15.
[72] Buhârî, *Ezan*, 12; İbn Mâce, *İkâme*, 101.

ki: **"Ben başımı lebidledim.** [73] **Kurbanımı hazırladım, onu kesince ihramdan çıkacağım."** [74]

Vefatı

İşte Hafsa annemiz böyle bir anneydi. Tarihler hicrî 45'i, miladî 665'i gösterdiğinde, hicrî olarak 63-64, miladî olarak 60 yaşlarında Medine'de vefat etti.[75] O günler Medine valisi Mervan b. Hakem'di. O cenaze namazını kıldırdı, kardeşleri cenazesini taşıdı ve Baki Kabristanlığı'na annelerimizin kabirlerinin hemen yanına defnedildi. Onu kabre indiren kardeşi Abdullah b. Ömer şöyle diyordu: *"Selametle git anneciğim, bu evlatlarına dua etmeyi unutma! Bizden selam götür Efendimiz'e..."* [76]

Allah kendisinden ebeden razı olsun, onun mekânı cennettir, çünkü Efendimiz'den (sas) bu müjdeyi almıştır, bizi de onlara kavuştursun, cennette buluştursun inşallah...

Dersimizin mesajlarına dair annemiz çok şey söyledi bize; ama özellikle 5 temel alanda ortaya bir rehberlik koydu. Neydi bu 5 temel alan?

- *Binti Ebîha/Babasının Kızı*
- *Zevcetü'n-Nebi/ Peygamber hanımı*
- *Ümmü Ebîha/ Babasının Annesi*
- *Muallimetu's-Sahâbe/Sahâbenin muallimesi*
- *Ümmü'l-Mü'minin/Mü'minlerin annesi*

Bu 5 alanda Hz. Hafsa validemiz, evlat olarak, hanım olarak, anne olarak, muallim olarak, özellikle mü'minlere anne olarak bizlere vermek istediği mesajları inşallah duyanlardan ve gereğini yerine getirenlerden oluruz.

[73] *Lebid:* Saçı haşarattan korumak için sürülen bir çeşit ilaçtır. Bkz. Aynî, *Umdetü'l-Kârî,* XV, 102.
[74] Buhârî, *Libas,* 69; *Hac,* 34.
[75] İbn Sa'd, *Tabakât,* X, 89; İbn Hacer, *el-İsâbe,* IV, 2470; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* VII, 68; İbn Abdilberr, *el-İstiâb,* IV, 373.
[76] Ahmed Halil Cum'a, *Nisâu Ehli'l-Beyt,* s. 258.

HAFSA BİNT ÖMER'İN HAYATINDAN MESAJLAR

- Babalar ve anneler evlatlarının şerefi, evlatlar ise ebeveynlerinin şerefidir. Aldığın şerefe gölge düşürme ki senden alanlarda daha ileriye götürebilsin.
- Evlenmek, bey olmak, hanım olmak büyük bir nimettir. Her nimetinde değeri nispetinde külfeti vardır. Evliliği bir ibadet olarak anla ki altında ezilmeden hakkını ödeyebilesin.
- Babalara anne olabilmek, yaşının ötesinde bir olgunluk göstermekle mümkündür. Çevreni ve zeminini olgun insanlarla donat ki yaşının üzerinde bir kıvama erebilesin.
- İnsan bildiği şeylerin hocası, bilmediklerinin ise talebesidir. Yukarıdan ilmi aldığın hocalar, aşağıda ilmi vereceğin talebeler her zaman olmalı ki gerçek manada ilim yolcusu olabilesin.
- Peygamber evinin hanımları bizlerin anneleridir. Onları, bizi doğurup büyüten annelerimizden daha fazla sevmek imani bir sorumluluktur. Hayatlarını hayat, ahlaklarını ahlak olarak edin ki onlara anne diyebilecek, onlardan evladım hitabını duyabilecek seviyeye kavuşabilesin.